

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
**Sivil Toplum Kuruluşları
Eğitim ve Araştırma Birimi**

**Nükleer Karşıtı Platform Deneyimi
Dr. Ümit Şahin**

**Savunuculuk ve Politikaları Etkileme
Konferans Yazıları no 6, 2007**

Yayına Hazırlayanlar: Esra Kökkılıç, Yiğit Aksakoğlu

Yiğit Aksakoğlu: Arkadaşlar hoş geldiniz. Bu seminerleri yaparken iki amacımız var: Birincisi biraz proje çalışmaları dışında, farklı örneklerle aktivizm deneyimi aktarımını sağlamak. İkincisi de bu konferansların özümlelerini web sitemizde yayınlayarak yaygınlaştırmak ve bu konuda bir kaynak oluşturmak. Bugün Ümit şahin var aramızda. Kendisi Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nda doktor olarak alışıyor. Bir yandan Yeşiller'de aktif, bir yandan da evre İçin Hekimler Derneği'nde gönüllü. Bugün de Nükleer Karşıtı Platform'la ilgili deneyimlerini aktarmak üzere bizimle beraber. şimdi söz Ümit'in.

Ümit şahin: Merhaba arkadaşlar. Yiğit söylemeyi unuttu, ben ayrıca Bilgi Üniversitesi STK programı mezunuyum. Yani bu birimin ilk eğitim programının katılımcılarından biriyim, dolayısıyla da Yiğit'in öğrencisi oluyorum.

Öncelikle arkadaşlar beni buraya davet ederken ne umduklarını anlamaya çalıştım. En sonunda da şöyle bir karar verdim: Bu savunuculukla ilgili bir seminer. Ben ise senelerdir sivil toplum içerisinde, çeşitli kampanyalarda, protestolarda falan olmama rağmen bu işin bir teorisi olabileceğini iki sene önce fark edebildim. Oysa en aşağı 15 senedir bu işlerin içinde bulunuyorum. Bir sürü şey yaptık, bir sürü deneyim kazandık. Ama yaptığımız şeylerden bir tanesinin isminin savunuculuk olduğunu ben bilmiyordum mesela, çok geç öğrendim. Nükleer Karşıtı Kampanya gibi, Nükleer Karşıtı Hareket gibi bir şeyi anlatmamı istedikleri için de nasıl anlatmam gerektiğini bulmak için çok zorlandım. Çünkü geriye dönüp baktığımda, aslında böyle yapılandırılmış bir kampanya falan olmadığını, tamamen i içe geçmiş, son derece girift bir şey olduğunu fark ediyorum. Dolayısıyla bunları düşünürken, benim aklıma yapılan çok güzel şeyler de, çok büyük hatalar da geliyor. Platformun kuruluşu ve dağıtılışı geliyor mesela. O kadar çok deneyim geliyor ki aklıma, dolayısıyla burada üzerine konuşacağımız çok şey var. O yüzden ben size biraz bu deneyimden bahsettikten sonra, isterseniz sorularla ya da sizin bu alanlardaki deneyimlerinle devam edebiliriz diye düşünüyorum. Bu tür seminer gruplarında her yeni gelen kişi, bildiğim kadarıyla, bir tanışma ister. Bu da grubu çok gerer. Çok kısaca ne gibi STK'larda ya da ne gibi alanlarda çalışan arkadaşlar var, aramızda bir tanıtabilir misiniz kendinizi?

Cevap: Kadın Hareketleri'nde çalışanlar var, evre Hareketleri'nde, Toplum Gönüllüleri, Doğa Derneği, Af Örgütü, İnsan Hakları Derneği...

Ümit Şahin: Şu anda içinde bulunduğumuz STK dışındaki kampanyalarda bulunan var mı aramızda?

Cevap: Dolaylı olarak evet. “Herkes Farklı, Herkes Eşit” gençlik kampanyamız var, daha doğrusu insan hakları kampanyası. Bir STK’nın altında giden bir kampanya değil.

Cevap: Ben de Baro’nun bir kampanyasındayım.

Ümit Şahin: O da bir meslek örgütü. Peki, bağımsız, klasik sivil toplum kuruluşu tanımlamasının ya da kampanya örme mantığının, bildiğiniz, öğrendiğiniz, deneyimlediğiniz yöntemlerini çok iyi bilmeden yürüten var mı?

O halde ben size Nükleer Karşıtı Platform’dan bahsedeyim. Aslında Nükleer Karşıtı Platform yoktur, hiçbir zaman da olmadı. Bir platformun, bir örgüt olmaya dönüşmesi çok yeni bir deneyimdir. Platformlar örgüt değildir aslında. Ama son zamanlarda yeni isimler bulma telaşıyla gruplar da kendilerine platform ismi vermeye başladılar. Bu bir yenilik, ama aslında değişik grupların, bireylerin, çevrelerin, STK’ların, hatta bir kişinin çıkardığı bir yayın bile olsa dergilerin, birer kurumsal kimlikle tek bir amaç için bir araya geldiği, bir tek sınırlı konu için bir araya geldiği oluşumlardır. Aslında genellikle örgütsel bir yapıları yoktur. Son zamanlarda en popüler platformlardan biri olan Emek Platformu gibi, yine gevşek sayılabilecek daha örgütsel platformlar vardır. Ama biz Nükleer Platform’u kurduğumuz zaman, onun bu tür bir örgütsel yapısı yoktu. Yeni dönemde açıkçası biraz ilkeler, çalışma yöntemleri falan belirlenmeye başladı. Birazcık daha örgütlenir hale gelmeye başladı. Benim size anlatmaya çalışacağım yöntemler o yüzden biz nasıl ve neler yapmaya çalıştık üzerinden gidecek.

Bu tür kampanyalarda çalışmaya, ya da bu tür aktif politika çalışması yapmaya diyeyim, üniversitede yaptığım çalışmaları saymazsam, ilk defa burada, Nükleer Karşıtı Hareket’te başladım diyebilirim. Ama bu işi başlatanlar, yani bizden önceki kuşaktakiler hiç böyle değillerdi. Onlar daha çok 70’li yılların siyasi hareketlerinden geliyorlardı ve aslında o yılların yöntemlerini kullanarak bu işe başlamışlardı. İlginç bir şekilde o yılların yöntemlerini kendilerince değişik yorumlayarak, kendi yorumlarını yaparak yola çıkmışlardı. Sonuçta Nükleer Karşıtı Hareket, son dönem için, 1992 yılında başladı.

Ondan öncesi de var aslında. 1978'de hükümetin ilk defa Akkuyu'da bir nükleer santral kurma kararını aldığı dönemlerde yörede başlayan bir hareket vardı, Ecevit hükümeti zamanında. Biliyorsunuz Akkuyu, Mersin'e bağlı bir yer aslında. Yakında bulunan Taşucu beldesinde, kooperatif yöneticisi Arslan Eyce'nin girişimiyle bir hareket olarak başlamış. Sonra yavaş yavaş popüler hale gelmiş nükleer santrallere, o zaman kullanılan adıyla atom santrallerine karşı olmak. Dikkat ederseniz bu yıllar Çernobil'den çok önce, daha dünyada nükleer endüstrisinin inişe geçmiş olmadığı bir dönem. Hatta Amerika'daki Three Miles Island kazasından bile önceki bir dönem bu. Dolayısıyla bu kadar erken bir dönemde Türkiye'de, Mersin'in Taşucu beldesinde nükleer karşıtı bir hareketin başlaması olağanüstü aslında. Bunu 1986'dan sonra herkes başlatırdı, bizim yaptığımız gibi. Ama o zamanlar başlatmak son derece önemliydi. Sonra o proje iptal edildi, araya darbe girdi vs... Nükleer santral meseleleri 80'li yılların ortalarına kadar çok fazla gündeme gelmedi. 80'li yılların ortalarında tekrar gündeme gelmeye başladığında yavaş yavaş birtakım hareketlilikler yine oldu. Özellikle 80'lerin sonunda, ki o zaman Yeşiller Partisi vardı, partinin yaptığı eylemler vardı.

Ama 1992 yılına kadar nükleer santral yapımı bu kadar açık bir tehlike haline gelmedi. İlk defa son derece net bir şekilde, o zamanın Demirel-İnönü hükümeti, yanılmıyorsam 1992 yılının Eylül ayında, nükleer santral kurulmasına karar verildiğini açıkladı. Bu olay üzerine, ilk hareketler İzmir'den gelmeye başladı. İzmir'de S.O.S Akdeniz diye bir büro vardı. Sonradan dernek haline geldi. Bu, Yeşiller Partisi İzmir İl Örgütü'nün Yeşiller'den ayrılmadan önce kurdukları, ama ayrıldıktan sonra da devam ettirdikleri bir büroydu. S.O.S Akdeniz'in, isim vermek gerekirse Savaş Emek'in, çıkardığı Ağačkakan isimli bir dergi vardı. 1993 yılında o derginin çevresinde, Ankara'da bir elektrik mühendisi olan Arif Künar'ın çağrısıyla, ilk olarak bir imza kampanyası başladı. Arif Künar şu anda da Nükleer Karşıtı Hareket'in en çok ismi duyulan kişilerinden biridir. Ben size bu canlı örnekleri de ara sıra göstermek istiyorum. Mesela o dönemde açılan ilk imza kampanyasının boş föylerinden bir tanesi burada var.

Demek ki biz bu işe bir imza kampanyasıyla başlamışız. İmza kampanyasında hedef 1 milyon imzaydı. 170 bin imza toplandı, ama 170 bin imza bile az bir sayı değildir. Gerçekten böyle bir kampanyada çok ciddi bir emek sarf edildi. O dönemde İstanbul için Ortaköy'de, Kadıköy'de masalar açıldı. Ciddi bir canlılık vardı, insanların bire bir

katıldığı etkinlikler vardı. Kampanyanın sonunda imzalar Meclis'e teslim edildi, 1993 yılının Ekim ayında. Aynı zamanda Ankara'da nükleer lobinin "güya" bilimsel bir toplantısı vardı. "Nükleer Teknoloji Kurultayı" galiba. Bu da "Nükleer Teknoloji Kurultayına Karşı Nükleer Karşıtı Kongre" çağrısıydı. Bu ne demektir sizce? Siz kongre deyince ne anlarsınız?

Cevap: Kararların alındığı toplantı.

Cevap: Akademik bir toplantı.

Cevap: Kurumların bir araya geldiği bir toplantı.

Ümit Şahin: Benim anladığım şeylerden bir tanesi de devamlılığı olması gereken bir şey olmasıydı.

Cevap: Yeni kararlar alınıyor, strateji belirleniyor.

Ümit Şahin: Burada aslında, aşağı yukarı hepimizin, akademik toplantı hariç, söylediği şey kast ediliyordu o zaman. Çünkü aslında o kongreden kastın şu olduğunu anladık ki, aslında bu bir kurucu kongreydi. Mantıkla ilgili şöyle bir fark vardı ki, bu aynı zamanda bir karşı kongreydi. Bugün de belki bir miktar var, ama o zamanki net algı çok açık söyleyebilirim ki şuydu: Aslında eylem ya da hareket karşı olur, bir şeye tepki olarak. Özellikle Yeşil Hareket'in bu tür çevre hareketlerinin, nükleer karşıtı hareketlerin doğasında olan şey direkt bir karşı çıkış, reaksiyon, tepkiydi. Yani biz pozitif bir şeyler üretelim, toplumu pozitif bir şeylerle geliştirelim gibi düşünceler yoktu.

Ben senelerce enerji politikası üretmeyi reddettim mesela. Senelerce nükleer karşıtı hareketin içinde çalıştım ama bana enerji politikası sorulduğunda reddettim bu soruyu cevaplandırmayı. Çünkü benim dediğim şey şuydu: Ben sizin enerji politikalarınızla ilgilenmiyorum, ben nükleer santrale karşıyım. Ne yaparsanız yapın, başka bir seçeneğiniz yoksa yapmayın, beni ilgilendirmez. Diğerlerini yapamıyorsanız, nükleeri de yapmayın. Beni sizin enerji üretmeniz ilgilendirmiyor gibi bir mantık kuruyordum kendimce. Ama şunu net olarak söyleyebilirim ki

o zamanki çıkış noktası “karşı” olmak üzerineydi. Zaten adı üstünde kurulan “örgüt olmayan örgütün” ismi de Nükleer “Karşıtı” Platform. Anti-nükleer gibi bir şey.

Neyse, demek ki ikinci öge olarak kongre yapılmış. Bu çok enteresan bir kongreydi. Benim hayatımda katıldığım en ilginç olaylardan biridir. Ankara’da, Yunus Emre Kültür Merkezi’nde düzenlendi. Yüzlerce insan katıldı. Çok canlı oldu. Sonuç bildirgesi yayınlandı sonunda. Çok canlı tartışmalar oldu. İkinci gün kıyamet koptu. Ama gerçekten 1993 Nükleer Kongresi’nden daha canlı bir toplumsal hareket oluşumu gördüğümü hatırlamıyorum şu ana kadar. Çünkü gerçekten birbirinden çok farklı, pozitif bir hareket için asla bir araya gelemeyecek bir sürü insanla, orada sadece nükleere karşı olma temelinde bir araya gelip bir şey kurduk. Kurduğumuz şey “Karşı Platform” oldu. Bir bildirge yayınlandı. Bunu da eklemek lazım. Sonuç bildirgesi diye bir şey üretildi ve paralel olarak da aynı tarihlerde, konserler yapıldı. Konseri örgütleyen de Moğollar’ın gitaristi Taner Öngür’dür. O senelerden beri çok aktif bir şekilde nükleer hareketin içindedir. Yapılan her şeyde hiç atlanmayan ayaklardan bir tanesi “konser”di. Tabii biliyorsunuz, bizim kongreyi yaptığımız gün, başka bir salonda nükleerciler, bakanlar, Siemens yetkilileri falan bir araya gelip nükleer santral reklamı yapıyorlar. Aynı zamanda orası basıldı bir grup arkadaş tarafından ve dağıtılmak istendi. Böyle bir deneme yapıldı. Orayı basan arkadaşlar bir “protesto” gerçekleştirmiş oldular veya isterseniz buna “eylem” de diyebilirsiniz. Daha hareketin en başında kampanya falan oluşturulmadı. Hiç kimse bir kampanya kuralım, nasıl yapsak acaba diye düşünmediği halde herkesin ortaya attığı değişik aktivite biçimleriyle böyle çok ayaklı bir şey çıktı.

Ben o zaman mesela Pastoral Dergisi’ni çıkartıyordum. Bunun içerisinde de nükleer karşıtı yazılar olurdu genelde her sayıda. Pastoral Dergisi olarak biz platform üyesiydik. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dağcılık Kulübünün dergisidir bu. Dergi olarak bayağı kalabalık, 10-12 kişi gitmiştik, hatta bisikletlerle gitmeyi planlamıştık, sonra tamamen organizasyon bozukluğu sebebiyle gidememiştik. Çünkü TCDD bizim bineceğimiz trene bisiklet almıyormuş meğer. Biz sormadığımız için gara bisikletle gidip sonra kalakaldık. Sonra birilerini çağırdık bisikletlerimizi topladılar, biz yaya gittik. Böyle tuhaf bir şey oldu. Biz en azından orada bir bisikletli eylem düşünmüştük ama yapamadık. Onu da söyleyeyim, çünkü daha sonradan bunu yapan çok oldu: “Bisikletli Eylem”.

Sonra bu kongrede alınan kararlarla iş büyüdü. 1994 yılında başka şeyler yapıldı. Tekrar toplantılar yapıldı. Platform genişletilmeye çalışıldı. Asıl büyük hedef 1994 yılının yaz aylarında Akkuyu'da yeni nükleer santralin yapılacağı yerde bir büyük şenlik yapmaktı. Böyle bir karar alındı ve 1994 yılının Ağustos ayında ilk "Akkuyu Buluşması" yapıldı. Bu neden değişik bir şeydir? Akkuyu'yu göreniniz, bileniniz var mı? Şöyle bir Türkiye çizimi yaparsak Akkuyu şurasıdır. Yani Türkiye'de her yere en uzak olabilecek yerlerden biridir. Hem ulaşım olarak. Antalya'yla Mersin arasında, Antalya'ya çok uzak, Mersin'le de iki buçuk, üç saat mesafede. En yakın büyük yer olan Silifke'yle bile bir buçuk saat mesafede. Toros Dağları kuzeyi kapatmış, güneyi Akdeniz kapatmış. En yakın olduğu yer Kıbrıs'tır. Akkuyu'daki nükleer santral patlarsa ilk gidecek olan yer Kıbrıs'tır. İstanbul'a olabilecek en uzak mesafelerden birisidir deniz kıyısında. Nüfusu sanırım en fazla iki bin civarlarında olan Büyükeceli Köyü'nün bir koyudur Akkuyu. Çevrede birkaç tane daha köy var ama sizin ikna etmeniz gereken insan sayısı birkaç bin. Tutup Sinop'a nükleer santral yapmaya kalkmaları iyice akılsızca bu yüzden. Bütün Sinop halkını karşınıza alıyorsunuz. Halbuki burada birkaç bin köylüyü karşınıza alıyorsunuz. Fakat orada bile hareket, dikkat ederseniz ulusal çapta başlamış bir harekettir. Ankara'da kongresini yapmıştır. İstanbul'da, İzmir'de, Ankara'da örgütlenip her taraftan delegelerin geldiği kongrelerle büyük bir ulusal hareket başlamıştır. Bergama'nın tam tersidir yani. Bergama yerel başlamış bir harekettir, bu ise ulusal başlamış bir harekettir.

Ama ne oldu? 1992'de falan da burada yürüyüşler yapıldı gerçi ama onlar büyük bir hareket kuramadılar. Bu ulusal hareket yerele gitmiştir. Köye gidilip, köydeki insanlarla beraber bir şeyler yapılması gerektiği için, köyün örgütlenmesi için bir şenlik yapıldı ve bu şenlik 1994 yılından başlayarak 2000 yılına kadar her sene Ağustos ayının ilk haftasında tekrarlandı. Bu sene de 5-6 Ağustos'ta tekrar yapılacak. Giderek artan sayıda insanın katılımıyla, artık binlerce, onbinlerce insanın katıldığı şenliklere dönüşmeye başladı. Protestolar yapılıyordu. Hiç unutmadığım bir sahne vardır. Biz 1994'deki ilk şenlikte köylülerle beraber bir protesto yürüyüşü yapıyoruz. Daha doğrusu köylüler yapıyor, onlar çok daha fazla bizden. Santral alanına, ki duvarlarla çevrili bir alandır içeri giremezsiniz, o alanın kapısına, nizamiyesine kadar bir yürüyüş planlamıştık. Biz yürüdük nizamiyeye. Bir gözaltı olmasın, birkaç slogan atıp, geri dönelim diye uğraşırken, köylüler bizi dinlemeyip, burası bizim toprağımız, denize kadar gideceğiz deyip, içeri girdiler. Ben en son birkaç yüz metre aşağıda köylüleri toplamaya

çalışırken hatırlıyorum kendimi. “Ya teyze, ne olursun dönelim artık” diye ikna etmeye çalıştığımı hatırlıyorum. Çünkü bütün hareket boyunca, seneler boyunca hep aynı şey olmuştur. Aslında biz oraya gittiğimiz zaman hep köylülerin arkasına takılmak zorunda kalmışızdır.

Ama ulusal çapta bir şeyler yaparken tabii ki öyle olmadı. Sonuçta yapılan şey yerele inmek ya da sokağa inmektir. Başka ne yapılmıştır? Mesela Timur Daniş diye bir arkadaşımız vardı, Git Dergisini çıkartan şu anda. Karga’yı çıkarttığı zamanın hemen sonrasıydı. Timur yürür biliyorsunuz, şimdi de kazan kaynatıyor. Bakın bu da imza kampanyasının föyü. 4 Aralık 1994. Timur’un yürüyüşünün kapağı bu. Timur o zaman, yanlış hatırlamıyorsam, 4 bin kilometre yürümüştü. İstanbul’dan yola çıktı, Sinop’a, çünkü Sinop lafı hep vardı, Orta Anadolu’dan geçip, Adana, oradan Mersin, Silifke Akkuyu; kıydan kıyıya dolaşarak İzmir üzerinden Çanakkale, Trakya üzerinden İstanbul’a geri geldi. 4 bin kilometrelik bu yürüyüş bir buçuk ay sürdü sanırım. Ben hatta bir gününü beraber yürümüştüm Timur’la, Karadeniz kıyılarında. Bu bir protesto metoduymuş mesela.

Bir diğer protesto metodu da yine buralarda bir yerde belgesi var, bisikletli olarak Deniz Gürman’ın, sonradan Greenpeace’e girdi o da, İzmir’den başlayıp Ankara’ya kadar gitmesidir. Bir tane de geri geri yürüyüş vardır. Türkiye’de yapılmış ve yapılabilecek en “saçma” eylemdir. Özgür Gürbüz, Silifke’den Akkuyu’ya kadar 170 km geri geri yürüdü. “Nükleer santral istemeyenler gericedir” diye o zamanın TAEK Başkanı’nın bir lafı vardı. “Nükleer santral istemek ilerencilikse, ben gericiyim”, diye bir slogan üretip, o zaman ben de geri geri yürüyorum, deyip yürüdü. Bir aya yakın süren yürüyüşte ölüm tehlikesi falan da atlatmıştır ve o seneki şenliğe yetişmiştir mesela.

Sonra biz İstanbul’da nükleer karşıtları olarak 1994’te 2. Nükleer Karşıtı Kongre’yi topladık. Akkuyu’da almıştık o kararı. 2. Nükleer Karşıtı Kongre tam bir yıl sonra yine karşı kongre olarak toplandı, çünkü Fen Fakültesi’nde aynı günlerde, yine nükleercilerin yaptığı bir kongre vardı. Biz ona karşı bir kongre yaptık ve bir haftalık bir etkinlik takvimi yaptık. Şimdi o etkinlik takviminden birkaç şey size okuyayım. Birkaç arkadaşla birlikte İstanbul’da ben bunun örgütleyicisi durumundaydım, dolayısıyla bende çok belge var bu konuda. Tam bir haftalık şöyle bir takvim: Basın toplantısı, panel, film gösterisi

“Dünyada Anti-Nükleer Hareket”, tekrar panel, nükleercilerin toplantısına karşı “helvanızı yiye o zaman” sloganıyla helva dağıtımı, sonra tekrar bir söyleşi, sokak standları, bir tam gün kongre ve rock konseri -konserden de vazgeçilmemiş-, sonra bisiklet gezisi, Sirkeci’den Ortaköy’e gitmiştik, böyle tam bir haftalık bir etkinlik dizisi yapılmış. Yani yine bir kongre geleneği devam ediyor.

2. kongre sırasında Timur ve Deniz’le, ikisi de aynı anda yoldaydı, telefon bağlantılarıyla, telekonferans gibi bir şey yapmıştık. Bütün bu kongreler, protestolar, eylemler vesairesinin yanı sıra işler çok profesyonelleşmeye başladı. Bir bizim hazırladığımız tek sayfa Çernobil broşürlerine bakın, bir de Greenpeace’in sonradan hazırladığı posterlere bakın. Giderek profesyonelleşmeye ve daha STK’cı bir kimliğe bürünmeye başladı işler.

Öte yandan elimizden gelen her imkanla basına çıkmaya çalıştık. Bu, tüm kampanyalarda yapılan bir şeydir tabii ki. Bütün bu savunuculuk faaliyetlerinde en çok yapılan şeydir. Mesela şu haberi nükleer karşıtı platformun en çılgın kişisi yaptırdı: 22 Mayıs 1994. Kazakistan’daki Semipalatinsk’te Sovyetler’in nükleer denemeler yaptığı yerdeki anomalili çocuklarla ilgili “Nükleer Utanç” haberi. Şimdi bu konunun nükleer santralle ne alakası var? Adamlar atom bombası denemesi yapmış, doğrudan doğruya nükleer santralle ilgisi yok gibi görünüyor. Ama bu haberin yapılış nedeni atom bombası denemelerini durdurmak değildi. Bu haberin yapılış nedeni nükleer santrale karşı çıkmaktı. Halkta nükleere karşı bir tepki oluşturmak üzere yapıldı bu. Milliyet Gazetesi gibi bir gazetenin, Pazar günü bunu tam sayfa olarak vermesini sağlayan Aynur Tuncer’dir. Bir başka sene de İstanbul Film Festivali’nin girişine Nükleer Platform’un filmini giriş filmi olarak koydurmuştu. Bu türden alınabilecek bütün önlemlerle nükleer alerjisi oluşturmaya çalışıyorsunuz. Radyasyona, atoma, nükleere karşı toplumda bir tepki oluşturmaya çalışıyorsunuz. Bu da son derece başarılı olmuştur. Nükleere karşı toplumda çok yaygın bir alerji vardır benim gördüğüm kadarıyla. Buna da kısaca “basını kullanmak” diyebiliriz.

Son madde de kendi medyanı yaratmak olabilir. Bu da benim en çok üzerinde durduğum şeylerden bir tanesiydi. Ben çok fazla gazetecilerle, büyük basınla falan uğraşmayı sevmem, ama gazete ya da dergi çıkarmayı severim. Şu Akkuyu Postası

Gazetesi de bir nükleer karşıtı gazetedir mesela. İstanbul'da sadece bir grup gönüllü tarafından çıkartılmış, haftalık, nükleer karşıtı bir gazeteydi. Bunu, Nisan 1996'da, yani Çernobil'in 10. yıldönümü üzerine çıkardık. Tam sekiz hafta sürmesi planlandı, yedi hafta sürdü. Her hafta düzenli olarak çıkan, üç, dört bin basılan ve özellikle bölgeye gönderilen, Adana, Mersin civarında daha çok dağıtılan, İzmir'e, Ankara'ya falan da gönderilen bir gazeteydi. Bu bir "kendi medyanı yarat" örneğiydi. Aynı şekilde başka arkadaşların çıkardığı Çevre Gazetesi o zamanlar her sayısında sürekli nükleer karşıtı haber yapardı ve bu da sokaklarda satılan bir gazeteydi.

Dolayısıyla benim size anlatmaya çalıştığım dönem Nükleer Karşıtı Hareket'in 1993'le, 1996, 1997 arası dönemi oldu aslında. Bu dönemin birkaç özelliği vardır. Platform ya da hareket büyük ölçüde bireylere dayanıyordu. Büyük ölçüde tabana dayanıyordu. Sivil Toplum Örgütleri, bugün anladığımız anlamda, Habitat öncesi dönem olduğu için bence, güçlü, oturmuş değildi. Böyle bir kavram da çok iyi bilinmiyordu. Meslek kuruluşlarının, özellikle bu işte her zaman çok ön planda olan Elektrik Mühendisleri Odası'nın, çok baskın olduğu bir dönem değildi. Çok fazla tabana dayalı, çok fazla bireyselliğe dayalı, çok acemilikler içeren, son derece amatörce bir çalışmaydı. Gelirleri tamamen kişilerin katkılarından sağlanan veya platform üyesi kuruluşlardan, odalardan mesela, alınan parayla yürüyen bir hareketti. 1997, 1998'den sonra hareket bir düşüş geçirdi. Sonra Elektrik Mühendisleri Odası ve siyasi partiler ağırlıklı bir harekete dönüştü. Şansa da onların döneminde bu iş bitti. 2000 yılında biliyorsunuz, Ecevit Hükümeti Akkuyu ihalesini iptal etti ve Türkiye nükleer beladan kurtuldu. Geçen sene tekrar AKP bu işe başlamış durumda. Ben yapabileceklerini sanmıyorum ama yine de uyanık ve aktif olmak zorundayız.

Şu anda yürüyen Nükleer Karşıtı Hareket de oldukça farklı yapılara sahiptir. Size anlatmaya çalıştığım dönemin deneyimleri de mükemmel değildir. Yani o ara çok kavga da yaşanmıştır. Nükleer Karşıtı Platform durup dururken bölünmüştür. Ama ben en azından bir deneyim farklılığı olarak, bütün bunları yapan bir taban hareketinin örneği olarak, Nükleer Karşıtı Hareketi, Türkiye'deki en başarılı hareket olarak kabul ediyorum. Bir hareketin başarısını nasıl ölçersiniz? Mesela, sonuç aldık mı? Evet, nükleer santrali durdurduk. Ayrıca Nükleer Hareket yaklaşık sekiz yıl boyunca neredeyse hiç düşmeden yaşadı mı? Yaşadı. Ayrılıklar oldu, bölünmeler oldu, bir sürü şey oldu, ama hareket

yaşadı. Hareketi nasıl dağıttık biliyor musunuz, onu da anlatayım. 2000 yılında Ecevit Hükümeti Haziran, Temmuz ayları civarlarında iptal kararı verdi. Biz de harıl harıl Ağustos'taki şenliğe hazırlanıyorduk. Şenlik diyoruz tabii ama protesto o aslında. Ağustos'taki şenlik ne olacak şimdi dedik, çünkü bitti bu iş. O zaman hakikaten şenlik yapalım dedik ve gittik. Bayağı da kalabalık olmuştu o sene ve orada gerçekten bir şenlik yaptık. Konserler düzenledik vesaire. Orada bir toplantı yaptı platform. Platformda iki değişik grup tez çıkardı. Birincisi şöyle dedi: "Birlikteliğimizi sürdürmeliyiz arkadaşlar! Bu tehdidin ne zaman çıkacağı belli olmaz. Üstelik nükleer karşıtlığı tek önemli olan şey değil. Biz enerji politikaları için de mücadele etmeliyiz. Biz devletle, laiklikle falan da mücadele etmeliyiz, bir sürü problemimiz var." dedi. Benim de aralarında olduğum bir grup da şunu dedi: "Hayır, platformu dağıtıyoruz! Çünkü bu nükleer karşıtı bir platformdu, nükleer tehlikesi ortadan kalktı, platformu dağıtalım. Biliyoruz ki biz platformu dağıtıyoruz ama tekrar bir tehdit ortaya çıktığı anda yeniden bir araya geliriz". Gerçekten 2004'de tehdit ortaya çıktığı anda platform bir araya geldi. Tamamen bir taban hareketi oluşturabilmiştir bu anlamda ve o zaman da bin tane eleştirim vardı, şu anda da var, ama bunu bir başarı olarak tanımlayabiliriz diye düşünüyorum. İçinde anlatacak bir sürü negatif şey de var ama ben şimdilik herhalde bu kadar anlatsam yeter.

Sizin sormak istediğiniz bir şey var mı?

Soru: Altını çizdiniz, karşıt veya karşı eylem diye. Ama mesela insan hakları alanında, bunu yapmayın, ama bunun alternatifi bu, bunu yapabilirsiniz, diye özetlenebilecek bir yöntem var. Dolayısıyla aynı masaya oturup beraber bir şeyler yapma çabası da var.

Ümit Şahin: Düşünelim... Şimdi birincisi "nükleer karşıtları hiçbir zaman pozitif bir laf etmediler" demek doğru olmaz. Size verdiğim örnek benimle ilgili bir şeydi. Ben şu anda Yeşiller içinde aktif çalışıyorum. Yeşiller içinde olduğum için, bu bir siyasi hareket olduğu için tabii ki alternatif politikalar üretmek durumunda, tabii ki bir karşıt hareket değil. Dolayısıyla ben de pozitif cümle kurmayı öğrendim. Ama o zaman için karşıt hareket içerisinde ben pozitif politika yapmayı reddediyordum. Hatta nükleercilerle aynı masaya oturmayı da reddediyordum. Bu bizim aramızda o zaman yapılmış çok sert tartışmalardan bir tanesidir. Bir nükleerciyle benim düzenlediğim bir toplantıda bir araya

gelmem. Yanlış anlamayın, onlar beni çağırırsa tabii ki giderim, ama kavga etmeye.

Soru: Bu sürekli kaosa götürmüyor muydu? Onlar sürekli “nükleer” diyor, siz “hayır” diyorsunuz. Onlar “nükleer” diyor, siz “hayır”

Ümit Şahin: Aynen böyle oluyordu. Tam da demeye çalıştığım şey bu: Onlar televizyonda sık sık yaptıkları gibi bir enerji tartışması düzenlediklerinde ben, ya da bizden biri, çağırılırsa her zaman da gitmişizdir. Ama biz bir yerde kendi emeğimizle, kendi imkânımızla, nükleer karşıtı bir toplantı düzenlediğimizde “bütün görüşler tartışılın” diye masaya bir nükleerciye, bir de nükleer karşıtını oturtmanın hiçbir manası yoktur. Çünkü zaten bütün medya, bütün imkânlar onların hizmetinde. Biz elimizdeki kısıtlı imkânlarla karşı propaganda yapmak zorundayken neden onlara kürsü açalım? Temel mantık buydu. Bu biraz daha yandan bir cevap oldu. O zamanlar daha çok, hekim ve halk sağlıkçı kimliklerim olduğu için, Çernobil’i örnek vererek, radyasyonun zararları üzerine konuşurdum. Çernobil’de ölen insanlar üzerinden, Çernobil yüzünden hastalanan, kanser olan, olacak olan insanlar üzerinden. Tabii ki olayın önce bilimsel yanını anlatıp, ardından bunun üzerinden konuştuğumu çok hatırlıyorum. Propagandayı böyle yapıyordum. Çünkü bana çıkıp da Çernobil’de ölen ya da kanser olan insanlar üzerinden politika yaptırılmazsınız. “O zaman enerji üretmeyecek miyiz? Enerji ihtiyacımız yok mu?” gibi sorular geldiğinde, böyle cevap verdiğimi çok iyi hatırlıyorum. Asla, nükleere karşı şu enerjiyi savunuyorum, ya da daha temiz bir şeyler kullanalım, değil. Daha çok, enerjiyi daha az üretelim, daha az tüketelim üzerinden konuştuğumu hatırlıyorum. Ama hareketin içerisinde alternatif enerjiden bahseden çok oldu. Türkiye’ye rüzgâr enerjisi böyle gelmiştir, bu hareketin içinden çıkmıştır rüzgârcılar. Güneşin ve bu teknolojilerin gelişmesi bu hareketin içinden olmuştur. O da hareketin başarılarından bir tanesidir.

Ama ben senelerdir mesela işkenceye karşı da mücadele eden bir kişiyim Türkiye İnsan Hakları Vakfı’nda. Tabii ki işkenceyi önleyecek yöntemleri, hukuki mekanizmaları falan öneriyorsunuz, ama yaptığınız şey aslında bir insan hakları ihlaline “karşı” mücadele etmek. Bütün aygıtlarınızı oraya yoğunlaştırmanız gerekiyor. Ama, bütün mücadeleler, bütün kampanyalar böyle olmak zorundadır, demiyorum. Yaptığınız iş tek konulu bir işse ve mümkün olan bütün tarafları bir araya getirmek istiyorsanız uygun

olabilir. Amacınız Enerji Bakanı'nı ikna etmek değil burada. Bugün Enerji Bakanı'yla oturup konuşsam onu ikna edebilecek miyim? Burada toplumdaki güç dengeleriyle oynuyorsunuz. Politika yapıyorsunuz. Toplumun çoğunluğunu nükleere karşı döndürmek zorundasınız, ki Türkiye'de hakikaten toplumun çoğunluğu nükleere karşıdır şu anda benim tahminim. Bunun için sürekli bir karşıt propaganda yaparak ve onların yalanlarını açığa çıkararak çalışırsınız. Çünkü ellerinde başka silah olmadığı için çok fazla yalan söylerler , siz de o yalanlar üzerinden gidirsiniz.

Soru: Toplumun farkındalığı çok farklı. Bir kısmı, evet, nükleer iyi bir şey değil derken, nükleer açmasınlar, patlar-matlar, başımıza bir iş gelir diyenler de var. Gerçekten farkında olduğunu zannetmiyorum bazılarının.

Ümit Şahin: Doğru. Zaten bilinçlendirme yaratmak budur. Patlar-matları yarattıysanız yeter zaten. Bana yeter. Diğer enerji üretimleri içerisinde başka patlayan var mı? Siz duydunuz mu? Termik santralin patladığını duydunuz mu mesela?

Soru: Bu konuda hemfikiriz. Benim sorum şöyle, patlar-matların farkında olan insanlar diğerinin de farkındalar mı?

Ümit Şahin: Bu nükleer karşıtı hareketin görevi değil bence. Bence nükleer karşıtı hareket kendini şununla sınırlamak zorunda: Nükleer karşıtlığını yaymak, nükleer karşıtı politika üretmek. Dediğiniz karşıt politikanın üretilmesine elbette gerek var. Ben bunu Yeşiller'de üretmeye çalışıyorum. Pozitif bir hareket, bence siyasi bir harekettir. Bir başkası için pozitif bir hareket, sivil toplum kuruluşu olabilir. Sivil toplum kuruluşunda pozitif bir şey üretirsiniz. Ama Nükleer Karşıtı Hareket'te bunu üretmemeniz gerekir. Çünkü o zaman karşıtlığın doğurduğu büyüme potansiyeli ve sinerjiyi kaçırmaya riskiniz var. Özgür'ün hep verdiği bir örnek var. Geri geri yürüyüşü falan anlattığı zaman, Silifke'den yürürken, bir sürü insanla konuşmuştu kahvelere girerek falan. O zaman bir grup MHP'linin kendisine destek verip, ki bu hareketin başını çekenler hep sol eğilimlidir, MHP'lilerin şenliğe falan geldiğini anlatmıştı. Dolayısıyla o harekette her siyasetten insan vardı. Pozitif olmadığı için ama, hep negatif gittiği için.

Soru: Burada o zaman siyasi partilerin bir şeyler yapmaları gerekiyor seçim

programlarında. Çünkü baktığımızda böyle bir şey mevcut değil, onların bu noktada biraz daha aktif olmaları gerekmiyor mu?

Ümit Şahin: Evet, ben siyasi olduğunu düşünüyorum ama sivil toplumda da bu alternatif politikaları üretebilirsiniz.

Soru: Uluslararası bir bağlantı, destek var mıydı?

Ümit Şahin: Yanılmıyorsam Greenpeace dışında pek yoktu. Çünkü hareketin başlangıcı Yeşiller Partisi'nin kapanmasına denk geldi. Bu tür bağlantıyı kurabilecek ilk grup Yeşiller'di. S.O.S Akdeniz, yani İzmir'deki Yeşiller de, Yunanistan ve Akdeniz'deki S.O.S Mediterranean'ın bir parçasıydılar. Öyle bir şeyler vardı, ama çok güçlü bir destek gelmemişti. Yine sonradan biz Yeşiller olarak başladık yapmaya. Kongrelerde karşı bildirgeler çıkarttırdık falan. O kadar. İlginç bir şekilde çok yerel ve ulusal bir harekettir.

Soru: Kaynağı nedir?

Ümit Şahin: Bununla ilgili bir belge getirdim size. Mesela bu Lemn Dergisi'nin kampanyaya verdiği destektir, 9 yılında. Rozetler yapılmıştı, her tipin nükleer karşıtı bir lafı vardır orada, onları takıyorduk. Para tamamen üye kuruluşlardan toplanan bağışlardan geliyordu. Nükleer Karşıtı Hareket'in en başından beri en önemli yazılı olmayan ilkesi şuydu: Hiçbir nedenle, hiçbir şirketten, devletten vesaireden para almaz. İkincisi de o zamanlar proje için fon alma diye bir şey yoktu zaten, ama olduktan sonraki dönemde de proje ve fon kavramı asla Nükleer Karşıtı Hareket'te olmaz diye bir kural vardı. Büyük paralar gerektiği zaman, konser için ses sistemi kurmak, ya da Akkuyu'ya otobüs kaldırmak gibi, Odalar'dan; Elektrik Mühendisleri Odası, Tabipler Odası, sendikalar, mesela Dev Maden-Sen, destek veriyordu.

En önemli unsurlarından, en enteresan deneyimlerinden bir tanesini unuttum aslında platformun: "Yeşil Ev". Akkuyu'da, Büyükeceli Köyü'nde bir ev tutuldu. Bir, bir buçuk yıl devam etti o deneyim galiba. Oraya telefon çekildi, faks kuruldu, bilgisayar getirildi. Orayı arkadaşlarımız dönüşümlü olarak bir, bir buçuk sene açık tuttular. Sürekli halkın

içinde olmak, orada çalışma yapmak, orada hareketi sıcak tutmak için yapılan bir şeydi. O zaman e-mail olmadığı için sürekli "faks zinciri" kullanılırdı iletişim için. Faks zincirinde bir ağ kuruyorsunuz. Başındaki size fakslıyor, siz iki kişiye, o iki kişi başka iki kişiye... Para toplanıp Yeşil Ev'in kirası ödenirdi, masrafları karşılanırdı. Bodrum'dan Yeşiller'den bir arkadaş, Bilge Contepe, orada aylarca kaldı.

Bir tane daha enteresan iş yapıldı: "Referandum." Bu da tam bir kampanya işidir. Bunu örgütleyen kişi de Greenpeace'den Melda Keskin'dir. Büyükeceli Köyü'nde, aylarca çalışılıp, halkın arasında bir referandum yapıldı. % 87 hayır çıktı referandumda. Ama öyle enteresan bir referandumdu ki bu, nükleerden yana olan belediye başkanı bile oy kullandı. O kadar meşru hale getirdiler ki referandumu, ben tanımıyorum sizin bu referandumunuzu, diyemedi adam. Gitti, evet oyu kullandı. Bir de heykel sergisi düzenlediler mesela. Yine Melda'nın işidir bu. Ukrayna'dan heykeltıraşlar getirip, Akkuyu'da yolun ortasında, kavşak noktasında heykel tezgâhı kurup, nükleer karşıtı heykeller ürettiler halkın gözünün önünde. Bir ay boyunca taşları yontarak yaptılar. Sonra büyük bir nükleer karşıtı heykel sergisi açtılar. Sonradan belediye başkanı bu heykelleri kırdırttı tabii ki. Şimdi böyle düşündükçe bir sürü yeni şey geliyor aklıma.

Soru: Biraz 96- 97'den sonra hareketin kurumsallaşmasından bahsedebilir misiniz?

Ü.Ş: Biraz kafamı toplamam lazım bunu cevaplayabilmek için çünkü çok iyi analiz ettiğimi düşünmüyorum o zamanlar bu dediğin şeyi. Sonradan geriye doğru bakınca çıkartmaya çalışıyorum. Birkaç şey oldu. Birincisi bu kadar amatörlük artık biraz tuhaf görünmeye başladı. O zaman bunu fark ettiğimi sanmıyorum ben. Ama şu an geriye baktığım zaman bu kadar kurumsallaşmamak, hiçbir tüzel kişiliğe sahip olmamak, hiçbir yere hesap vermemek, bu kadar tabanda ve inisiyatif gibi gitmek, bu kadar büyük ve yüzlerce kişinin çalıştığı bir harekette biraz tuhaf görünmeye başladı galiba.

Sonra Greenpeace faktörü girdi, ki bu çok önemlidir. Greenpeace, Türkiye'de birçok iş yapmıştır. Ama aynı zamanda Greenpeace, Türkiye'de kendi kendine oluşan hareketlerin önünü tıkamış bir kuruluştur. Çünkü ciddi bir uluslararası destekle ve ciddi bir isimle geldiler. O ismi kullanarak çok ciddi meşruiyet ve görünürlük sağladılar. O bir sürü şeyi gölgeledi. 1997 sonrasında yapılan işlerin birçoğunda Greenpeace damgası

vardır. Yapılan en görünür işler Greenpeace işidir. Mesela yapılan en güzel eylem bence Boğaz Köprüsü'ne çıkıp pankart asma eylemidir. 2000'de Boğaz Köprüsü'nün, şu Galatasaray bayrağının asıldığı yerden değil de, Avrupa tarafındaki ayağın tepesine çıkıp, nükleer karşıtı pankart asma eylemidir. Onu da Greenpeace yaptı ve bu sefer ne oldu? Çok organize, çok profesyonelce, çok ustaca işler yapılmaya başlandı ve bu kadar acemilik ya göze battı, ya da insanlar geri çekildi. Geri çekilmelerini sağlayacak başka şeyler de vardı, siyasi ya da başka tür çekişmeler gibi. Ama biraz Greenpeace'in de etkisi oldu.

Kurumsallaşma anlamında en temel sorun ise, bence, pozitifleri ve negatifleri olmakla beraber, Meslek Odaları'nın aşırı hâkimiyeti oldu her zaman. 1997'den sonra Elektrik Mühendisleri Odası resmen ele geçirdi platformu. Bunu açıkça söyleyebilirim. Bugün de aynı şeyi yapmaya çalışıyorlar. Bir Oda, bir hareketi nasıl ele geçirir? Bastırırsınız parayı, düdüğünüzü öttürürsünüz. Elektrik Mühendisleri Odası da tam olarak bunu yapmıştır ve hala da bunu yapıyor. Yapsınlar. Sonuçta Nükleer Karşıtı Hareket böyle büyüyecekse büyüsün. Ama benim size burada idealize ederek anlattığım yöntemin çok dışında bir şey bu. Bir Oda'nın seçilmiş yönetim kurulunun yönettiği bir platformla, ne olduğu belirsiz, kimsenin yönetmediği bir platform farklı şeyler. Dolayısıyla 1997'den sonra EMO'nun ve HADEP'in, ki o dönem HADEP de çok güçlü bir partiydi, işin içine girmesinin ciddi etkisi olmuştur. Bir yandan nükleer karşıtlığıyla hiçbir ilgisi olmayan bambaşka bir siyasallaşma, bir yandan da Meslek Odası hâkimiyeti.

O dönemden sonra benim zamanımda nükleer karşıtlığıyla bu tür hareketlere giren çok fazla genç vardı. Ben de ilk girdiğimde 23- 24 yaşındaydım. O dönemlerde böyle insanlar hiç yoktu. Yönetim kurulları vesairelerle platform kurumsallaşmamıştı. Şimdi görüyorum, yine böyle insanlar var etrafta. Şimdiki hareketin yine çok hoş bir yanı var. İstanbul'daki Nükleer Karşıtı Platform'da özellikle, sadece nükleer karşıtlığı ile ilgilenen, başka hiçbir şeyle ilgilenmeyen bir sürü insan var. Gidiyorlar, stand açıyorlar falan. Umarım o dönemki duruma dönmez.

Biz geçen sene Yeşiller olarak Kasım'da Akkuyu'da bir gençlik kampı yaptık. Onun temel konusu nükleer karşıtı deneyim aktarımıydı. Ben gittim, Melda, Oktay Konyar, Özgür geldi. Orada 20-25 kişi, arkadaşlara deneyimlerimizi anlattık. Tam burada

paylaştığımızı benzer bir şeyi çok daha uzun sürede paylaşmıştık.

Soru: Siyasi bir şey olmadığına göre platform, bir anarşisi olmadığına göre çok zor olmuyor mu? Nasıl yönetiyorsunuz, nasıl kararlar alıyorsunuz?

Ümit Şahin: O zamanki platform yılda bir kere toplanıyordu. 1993 ve 1994'de iki tane kongre yapıldı. Onlar hariç sadece yılda bir kere toplanıyordu platform. O da Ağustos'taki Akkuyu şenliğinde. Cumartesi günü şenlik, Pazar günü de toplantı yapılırdı. Hayat Motel vardır orada. Oranın bahçesinde toplanır platform, hep tartışmalar orada yapılır, yıllık takvimler orada çıkarılır. Kararlar şöyle alınır diye bir kural hatırlamıyorum, ama genellikle konsensüsle alınırdı. Oylama hiçbir zaman yapılmamıştır. Yapılsaydı daha mı iyi olurdu onu bilmiyorum, ama yapılmamıştır. O yüzden saatlerce, uzun uzun tartışılmıştır. Hiçbir şekilde sözcü seçmek bile kimsenin aklına gelmemiştir o dönemde. Geçen sene Nisan toplantısında, şimdiki platform daha farklı bir dönemde doğduğu için, platform olarak kalmasını engelleyecek şeyleri önlemek üzere bazı ilkeler kabul ettik. Böylece platformun özgün ruhunun sürmesini umuyoruz. Ama şimdi biraz daha yapılandırılmış hale geldi, eşgüdüm komitesi kuruldu. Bu arada şöyle de bir fark var, biliyorsunuz, Dernekler Yasası değişti. Platform kurmak yasaya girdi. Siz bir dernek olarak platforma katılabiliyorsunuz mesela. Platform bu hareketlerin içinde uydurulmuş bir laftır aslında. Ama şu anda bunu da denetim altına almaya yönelik bir düzenleme yapıldı. Mesela sizin platforma katılmanız için yönetim kurulu kararı almak gerekiyordur muhtemelen. Karar defterini götürmeniz gerekiyordur. Yoktu böyle şeyler. Vardı ise de o kurumun kendi iç tüzüğüyle ilgili bir sorundu. Elektrik Mühendisleri Odası elbette yönetim kurulundan karar çıkarmadan platforma katılmaz. Ama bu onları ilgilendiren bir durumdu, platformu ilgilendiren bir durum değildi.

Çok teşekkür ederim beni dinlediğiniz için.